

اولین چیزی که با شنیدن کلمه تورم «Inflation» به ذهن می رسد، برای بعضی ها بی پولی، بعضی افراد نداشتن قدرت خرید، گران شدن اجناس و کالاها و حتی کسانی هستند که به بیچاره شدنشان فکر می کنند!!

به نظر لرد کینز، تورم عبارت است از فزونی تقاضای قطعی(موثر) در وضع اشتغال کامل.(احمد کتابی-۱۳۶۷)

تورم معمولاً با افزایش واقعی یا بالقوه سطح عمومی قیمت ها یا کاهش قوهی خرید واحد پولی می باشد. اگر رشد دستمزدها با رشد بهره وری در اقتصاد یکسان باشد تورم به وجود نخواهد آمد.

- انواع تورم بر اساس منشأ یا عامل ایجاد کننده آن:

۱- تورم ناشی از فزونی تقاضا: در این نوع تورم، انگیزه و علت اصلی پیدایش تورم، افزایش نامتعادل تقاضا نسبت به امکانات عرضه می باشد. این نوع تورم، معمول ترین نوع تورم می باشد.(احمد کتابی-۱۳۶۷)

۲- تورم ناشی از افزایش هزینه تولید: در این نوع تورم، علت اصلی پیدایش تورم، بالا رفتن هزینه تمام شده کالاها و خدمات می باشد. یکی از مهم ترین اشکال این گونه تورم، تورم رکودی می باشد که در حال حاضر اقتصاد کشور ما دچار این گونه تورم شده است. از جمله اشکال مهم این گونه تورم، تورم(احمد کتابی-۱۳۶۷)

- تورم رکودی چیست؟

در حالت تورم رکودی، کشور همانند فردی می باشد که همزمان دچار دو بیماری خطرناک شده باشد و جالب اسنجاست که هر کدام را بهبود ببخشیم آن یکی حادثتر می شود. می توان گفت تورم با بیکاری رابطه معکوس دارد. زمانی که اشتغال کامل در جامعه وجود دارد، افزایش دستمزدها و هزینه ها امری کاملاً طبیعی می باشد. زمانی که تورم وجود دارد و اشتغال کامل وجود ندارد، قیمت ها و دستمزدها افزایش می یابند. پس می توان گفت این پدیده بروز همزمان و آنی در معضل اقتصادی نرخ رشد تورم بالا و نرخ پایین رشد اقتصادی است که عوارض و پیامدهای نامطلوبی بر جامعه تحمیل می کند. ریشه های رکود تورمی در ویژگی های رشد اقتصادی است که عوارض و پیامدهای نامطلوبی بر جامعه تحمیل می کند. ریشه های رکود تورمی در ویژگی های ساختاری هر اقتصاد، میزان کارایی سیاست های پولی و مالی، ساختار بودجه ای دولت، میزان کشش پذیری سرمایه گذاری نسبت به نرخ بهره، الگوهای مصرف، پس انداز و سرمایه گذاری و میزان نقش دولت در اقتصاد نهفته است.

-علل و ریشه های تورم در اقتصاد ایران:

تورم در اقتصاد ایران ریشه ها و علت های بسیاری دارد از جمله میتوان اشاره کرد به:

۱- اقتصاد متکی به درآمد نفتی

۲- شوک های نفتی و رشد نقدینگی

۳- کسری بودجه

۴- سیاست کاهش ارزش پول ملی و سیاست های حمایتی

۵- قیمت گذاری نامناسب تولید کنندگان بر روی اجناس

رشد حجم پول و نقدینگی نقش تعیین کننده ای در میزان تورم دارد. در واقع تغییرات منابع پایه پولی (ذخایر ارزی و طلای بانک مرکزی، خالص بدهی دولت و بانک های خصوصی به بانک مرکزی) عامل اصلی رشد حجم پول و نقدینگی می باشد.

در ایران تغییرات پایه پولی عمدتاً به خاطر افزایش موجودی ارزی دولت (تغییرات در صادرات نفت خام) و افزایش بدهی دولت به بانک مرکزی بوده است. به همین دلیل تغییرات اساسی در قیمت نفت در سطح بین المللی با توجه به اینکه بودجه دولت به صادرات نفت خام وابسته است (اقتصاد متکی به درآمد نفتی) باعث منتقل شدن این تغییرات در بودجه دولت می گردد. این امر به گسترش پایه پول و در نهایت به رشد نقدینگی منجر می شود.

- یکی دیگر از دلایل تورم در اقتصاد ایران این است که دولت درآمد حاصل از فروش نفت را به صورت ارز به بانک مرکزی می دهد و در قبال آن ریال دریافت می کند. بانک مرکزی هم برای تامین ریال مورد نظر یا ارز را در بازار به فروش می رساند، یا صرف واردات می کند و یا خود به دولت ریال داده و پایه پولی را افزایش می دهد. اما چون بازار ایران توان جذب این مقدار ارز را ندارد تعادل به هم می خورد. با اینکه دولت در سالهای اخیر تصمیم به صرف این مقدار ارز به واردات گرفته، اما هنوز این ارزها در دست بانک مرکزی مانده و باعث افزایش نقدینگی و تورم شده است. این افزایش پایه پولی و نقدینگی به جای اینکه به بخش تولید هدایت شود عمدتاً به صورت افزایش سطح عمومی قیمت ها منجر شده است.

- در حالتی که کسری بودجه وجود دارد پایه پولی به علت افزایش بدهی های دولت و یا برداشت از حساب ذخیره ارزی افزایش یافته در نتیجه آن نقدینگی و تورم افزایش می یابد. علاوه بر این پرداخت یارانه به کالاهای اساسی با ایجاد بازار سیاه برای این کالاها و افزایش تدریجی قیمت این کالاها در بازار سیاه به سایر کالاها هم سرایت کرده و باعث افزایش سطح عمومی قیمت های شده است.

- همچنین دولت برای تامین نیازهای مالی خود بانک مرکزی را مجبور می کند ارز حاصل از فروش قیمت نفت خام را با قیمت بالایی در بازار به فروش برساند که این امر همان سیاست کاهش ارزش پول ملی است که با افزایش صادرات و کاهش واردات منجر به تورم گشته است. در حال حاضر مهم ترین علل افزایش تورم افزایش نقدینگی و انبساطی بودن بودجه می باشد.

- نقدینگی چگونه بر تورم تاثیر می گذارد؟

در کل نقدینگی به مجموع اسکناس و مسکوکات در دست مردم و سپرده های کوتاه مدت (پول) و بلند مدت (شبه پول) گفته می شود. در این حالت پول سرگردان در دست مردم بیشتر می باشد در نتیجه تمایل و تقاضای مردم به خرید کالاهای مصرفی بیشتر می شود در صورتی که این افزایش تقاضا با افزایش عرضه همراه نباشد ریال قیمت رشد می کند.

- سرعت گردش پول در کوتاه مدت ثابت است پس هر گونه رشد حجم پول که بیشتر از رشد تولیدات (عرضه) باشد، باعث رشد قیمت ها و در نهایت منجر به رشد تورم می شود. از آنجا که رشد تولیدات نمی تواند در کوتاه مدت همانند رشد حجم پول افزایش یابد هر گونه افزایش حجم پول یا نقدینگی، به رشد قیمت ها به همان اندازه باعث خواهد شد.

- برداشت نادرست جامعه از مفهوم نقدینگی باعث شده است که این پدیده به صورت یک پدیده نامطلوب شناخته شود. اما حقیقت این است که این پدیده همیشه هم مطلوب نبوده، چراکه بنگاه ها اساساً برای تولید کالا و خدمات به نقدینگی نیازمند می باشند و در واقع نبود آن باعث رکود در نقدینگی می شود. این مشکل نبود نقدینگی برای بنگاه ها در حال حاضر در کشور دیده می شود. پس صفر کردن رشد نقدینگی هم مطلوب نمی باشد.

- یکی از سیاست های مهم بانک مرکزی تنظیم حجم نقدینگی در سطح بهینه می باشد. در واقع نقدینگی موجود در جامعه باید بر اساس ظرفیت های تولیدی آن جامعه باشد. چون اگر وضعیت اقتصادی جامعه توان هضم آن را در خود نداشته باشد نقدینگی به طور خودکار به جای آنکه به سمت تولید سوق داده شود باعث تورم در جامعه می شود.

- اگر مقدار نقدینگی در یک جامعه کم باشد باعث افت تولید، درآمد و اشتغال در آن جامعه می شود که به نام تورم رکودی اتفاق می افتد که در این حالت به طور همزمان تولید کاهش یافته و قیمت ها افزایش می یابد.

- در کشور ما با این که حجم نقدینگی عظیمی در دست بخش خصوصی می باشد اما این حجم عظیم به سمت سرمایه گذاری و تولید هدایت نمی شود. این در حالی است که در مقاطع مختلف اقتصادی تاثیر می گذارد. از جمله بازار خودرو، دلار، طلا و ....

- حال سوال اینجاست که دلایل افزایش نقدینگی چیست؟

در کشور ما چون بودجه دولت و در کل اقتصاد کشور متکی به نفت می باشد با افزایش درآمد های نفتی بودجه هزینه های عمرانی افزایش می یابد. از آنجائیکه گفته شد هر چه هزینه های دولت بیشتر شود باعث افزایش نقدینگی و در نهایت افزایش تورم می شود، زیرا حداقل چندین سال برای به ثمر رسیدن این کارها و وارد شدن آن به چرخه تولید کشور نیاز است. این نوع بودجه در کوتاه مدت به تورم منجر می گردد.

- دولت برای مبارزه با بیکاری در کشور طرح بنگاه خهای زود بازده و سیاست کاشه نرخ بهره بانکی را اتخاذ کرده است. با این کار حجم ارائه تسهیلات بانکی برای کارهای تولیدی افزایش می یابد اما اشکالی که بر این موضوع وارد است آن که این منابع به سمت حوزه هایی هدایت می شود که در آن بازدهی بالا است و با توجه به مشکلات بخش تولید در کشور بخشی از این منابع به طور غیر قانونی به سمت کارهای بازرگانی، مسکنو ... گسیل می شود، که ای خود باعث افزایش نقدینگی در دست مردم و در نهایت تورم بیشتر می شود.

-ارائه راهکارهایی برای مبارزه با تورم ایران:

۱- جلوگیری از رشد بی رویه نقدینگی، طی محاسباتی که انجام شده بهترین حد رشد سالیانه نقدینگی در کشور ما حدود ۱۰ درصد می باشد اما نباید از ۲۰ درصد افزایش یابد که این مقدار تورم زا می باشد ولی در حدی نخواهد بود که بحرانی باشد.

۲- معادل سازی مبلغ چک پول های واگذار شده به بانکها و بلوکه کردن آن چک پول ها توسط بانک برای جلوگیری از رشد نقدینگی

۳- کاهش هزینه های غیرضروری دولت به منظور کاهش کسر بودجه با اجرای انضباط مالی در دولت.

۴- افزایش حقوق کارمندان به صورت پلکانی با میانگین کمتر از نرخ تورم، زیرا از سویی باید حداقل های حقوق زیرخط فقر را افزایش داد و از سوی دیگر افزایش حقوق برابر با نرخ تورم خود نیز از عوامل تورم است.

۵- برای کاهش آثار تورمی وارداتی باید تولید آنها را در داخل افزایش داد .

۶- دولت باید قبل از اینکه برای طرح های عمرانی جدید بودجه تصویب کند طرح های ناتمام قبلی را به اتمام برساند.

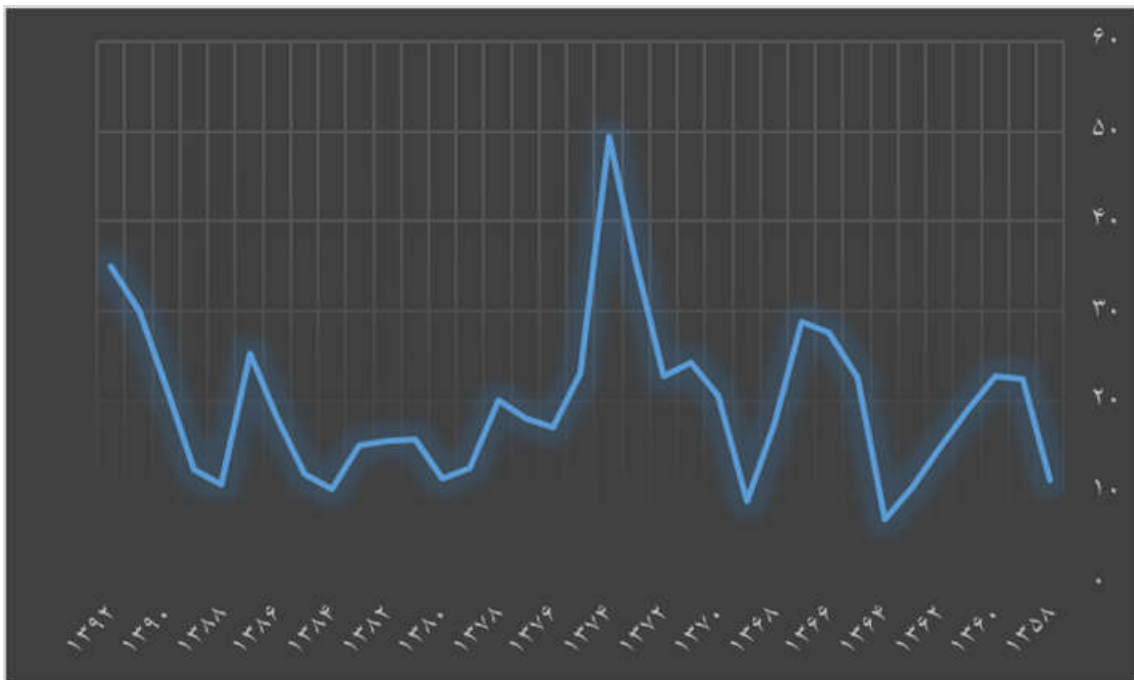
۷- تزریق بیشتر ارز به بازار از سوی بانک مرکزی به منظور جلوگیری از افزایش قیمت آن در بازار

۸- هدایت نقدینگی به سمت فعالیت های تولیدی

۹- عدم دخالت دولت در تعیین نرخ سود تسهیلات بانکی

۱۰- حذف یارانه های عمومی پرداخت یارانه به اقشار آسیب پذیر جامعه

۱۱- عدم دخالت دولت در امر قیمت گذاری کالاها

نمودار بررسی نرخ تورم از سال ۱۳۵۷-۱۳۹۲ (سایت امار ایران)

همانطور که در نمودار بالا دیده میشود نرخ تورم در اکثر سالهای بعد از انقلاب دو رقمی بوده حتی تا مرز ۵۰ درصد هم رسیده است.

منابع:

- کتابی، احمد، تورم . انتشارات اقبال، چاپ دوم، ۱۳۶۷
- گمبل، دالتون، بحران و تورم ، ترجمه سودا گر ، چاپ افست گلشن
- حسینی نسب ابراهیم ، رضا قلی‌زاده مهدیه، بررسی ریشه های مالی تورم در ایران (با تاکید بر کسری بودجه) فصل‌نامه ی پژوهش های اقتصادی سال دهم ، شماره ی اول، بهار ۱۳۸۹
- محمدی ، احمد، علل و ریشه های تورم در ایران ، روزنامه ی ایران
- ارشادی ، علی ، تورم و راه‌های مقابله ی با آن
- صالحی امین ، علیرضا ، علل و اثرات تورم
- مشهدی رجبی ، منا ، رد نظریه ی افزایش نرخ بهره برای کنترل تورم ، روزنامه کارگزاران
- تفرشیان ، بیژن ، سیاست پولی ضد تورمی ، روزنامه ی ایران